

Vincent van Gogh, Květ mandloně, 1890 | Zdroj: Google Art Project

Kvetoucí mandlovníky v Izraeli oznamují příchod jara

RABÍNSKÉ SLOVO Rabín Štěpán Menaše Kliment: Rabínská konference v Düsseldorfu: Hledání nové vize pro židovské komunity **2**

ROZHOVOR S Irenou Kunešovou o B'nai B'rith, židovské identitě a o podpoře Izraele **4**

TÉMA Jan Fingerland: Spousta věcí o tom, co se děje v Gaze, se neví. Pouze odhaduje **6**

TÉMA Vzpomínkové setkání u příležitosti Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti **9**

ROZHOVOR Saša Goldscheider: Rodiče mi chtěli můj původ bláhově zatajit **10**

POVÍDKA Nebabičkovská babička **13**

KULTURA Ottla se vrátila na místa, která dobře znala **14**

KULTURA Jaký byl rok 2024 v centru židovské kultury ŠETEL? **15**

MIŠ-MAŠ / מיש-מש **16**

KULTURA Kulturní program únor 2025 **18**

POEZIE Franz Peter Kien: Iluze **20**

Milé čtenářky, milí čtenáři,

držíte v rukou únorové číslo Maskilu. Bohužel nás v redakci hromadně skolila chřipka a číslo vychází později, než jsme zamýšleli. Omlouváme se a doufáme, že se vám bude líbit.

Najdete v něm první část přepisu podzimní debaty Terezie Dubinové s Janem Fingerlandem v Jičíně. Situace se v Izraeli od té doby sice změnila a Hamás začal propouštět první rukojmí, i tak si ale myslím, že článek stojí za přečtení.

Určitě si nenechte ujít rozhovor s předsedkyní české pobočky B'nai B'rith Renaissance Irenou Kunešovou. Povídaly jsme si o jejím vztahu k židovství, Izraeli a také o aktivitách B'nai B'rith – jedné z nejstarších mezinárodních židovských organizací, jejíž historie sahá do roku 1843.

Radost mám také z rozhovoru s Alexanderem Goldscheiderem, kterého si starší ročníky možná pamatují jako hudebního kritika časopisu Melodie, autora písni předních zpěváků populární hudby šedesátých a sedmdesátých let minulého století či jako diskžokeje, který svými pořady dokázal i v normalizačních letech informovat české publikum o tom, co se děje v hudebním světě. O svých kořenech, životě v emigraci a o hudbě mluvil s Dušanem Spáčillem. Jako bonus nám poskytl i jednu vtipnou vzpomínku na cestu do Špindlerova Mlýna se svojí babičkou nebabičkou.

Touto povídkou se loučíme se zimou a mandlovníky od Vincenta van Gogha na titulní stránce vítáme jaro. Jejich rozpuk symbolizuje v Izraeli začátek tohoto ročního období a svátek Tu bi-švat, Nový rok stromů.

Hezké počtení a zůstaňte zdraví!

RADKA LÍM LABENDZ

Rabínská konference v Düsseldorfu: Hledání nové vize pro židovské komunity

Koncem ledna jsem se zúčastnil rabínské konference v Düsseldorfu. Tématem bylo jak prohloubit a zlepšit spolupráci rabínů a administrativ obcí, a především jakým způsobem se mohou židovské obce rozvíjet a stát se atraktivním místem pro židy ve svých městech. Řadu zajímavých diskuzí a přednášek doplnila spousta setkání, především s rabíny a předsedy obcí z Německa, Dánska nebo třeba ze Španělska, ale i z mnoha jiných evropských zemí.

Setkání bylo pořádáno konferencí evropských rabínů a předsedal mu rabín Pinchas Goldschmidt, kterého jsme veřejně mohli potkat například na festivalu Štetl Fest před rokem a půl v Brně. Diskuze se vedla o konkrétních problémech a výzvách, kterým evropské židovské obce čelí. Nebylo možné, aby nedošla řeč i na současnou politickou situaci v Evropě a vzhledem k místu konání konference také k situaci v Německu. Rabín Goldschmidt pronesl zajímavou myšlenku, která se týkala především obcí, ale byla obecněji k současné situaci. Rabín Goldschmidt řekl, že problémem soupeření mezi tradičními stranami a různými hnutími spočívá v tom, že tradiční demokratické strany hovoří o konceptu demokracie a nová hnutí hovoří o problému, jenž každý pociťuje, a vytvářejí dojem, že mají pro současné palčivé problémy řešení. Tradiční strany a hnutí se tedy zcela míjejí v tom, o čem mluví. Tradiční strany mají potřebu bránit ohrožený koncept demokracie a to je to, o čem mluví stále intenzivněji. Lidé, co pociťují akutní konkrétní problém, pak stále více inklinují k hnutím, která mluví právě o pociťovaných problémech s tím, že mají řešení.

Podobné je to i s mnoha evropskými obcemi. Jejich představitelé věří, že reprezentují koncept, který je věky ověřený a měl

by všem být vzácný a pro všechny neměnný. Realita současnosti je ovšem taková, že pouhá existence zaběhnutých obcí nestačí. Obce jen stěží udržují dokonce i jen svou členskou základnu. V České republice jsme dokonce v situaci, kdy ústecká obec zcela ukončila svou činnost a rozpustila se. Je zřejmé, že potřebujeme jako společenství nové impulzy a nové nápady.

Součástí setkání v Düsseldorfu byla prezentace o evropských židovských komunitách, jejich demografickém složení a o trendech, jak se obce vyvíjejí. Podle zde předložených dat je zhruba dvacet procent evropských židů členy obcí a zároveň v obcích výrazně aktivních. Třicet procent jsou lidé, co jsou členy, ale nejsou aktivní. Dalších třicet procent jsou lidé, kteří nejsou členy obcí, ale mají silnou židovskou identitu, a posledních dvacet procent jsou lidé, již

Účastníci rabínské konference v Düsseldorfu

nejsou členy obcí a nemají žádnou výraznou židovskou identitu. Pokud tedy uvažujeme o tom, na jaký segment lidí by obce měly zaměřit svou pozornost, tak je to právě oněch prostředních šedesát procent poměrně silně se identifikujících lidí, kteří nejsou aktivní, ale skýtají největší potenciál pro růst obcí.

Podobně zajímavé je konstatování, že sedmdesát procent evropských židů je starších třiceti let. Na obcích se velmi soustředíme na děti a na výchovu. A je to správně. Vzdělání a děti skutečně jsou a mají být prioritou. Aktivita a snaha je možné zacílit více i na mladé dospělé, rodiny s dětmi, různé skupiny profesionálů a aktivních lidí. Cílené akce musejí mít nejvyšší kvalitu a zároveň nabízet komfort a zázemí, tak aby byly takto vytíženým lidem dostupné a zajímavé. Podle přednesených dat jsou skupinou lidí, která se na obcích ukazuje úplně nejméně, lidé mezi dvaceti a třiceti lety. Obce nejsou schopné nabídnout něco zajímavého pro lidi v období, kdy se vytváří jejich profesní a osobní budoucnost. Příslib kvalitních sociálních služeb a zdravotní péče je pro tyto mladé lidi něco, co jim přijde nereálné vzdálené a tolik je to nezajímá.

V neposlední řadě na rabínské konferenci zaznělo konstatování, že nutná bezpečnostní opatření dusí spontánní život obcí. Všem je myslím jasné, že v současné situaci jsou bezpečnostní opatření naprostou nutností, a myslím, že všichni na židovských obcích pociťujeme vděk a obdiv vůči našim bezpeč-

nostním pracovníkům a dobrovolníkům. Zároveň ale někdy nastávají situace, kdy bezpečnostní opatření nejsou příjemná a snad jen snaha o empatii a minimalizaci nepříjemných projevů může částečně vyvážit tento složitý fenomén.

Myslím si, že lidé nechodí na židovské obce, protože na nich hledají to, co mohou nalézt snadno a lépe jinde. Výuku jazyků zvládnou lépe jazykové školy, koncerty jazzové hudby jsou většinou lepší v klubech a dalo by se podobně pokračovat dále. Myslím, že lidé chodí na obce s touhou zažít něco židovského. Dokonce si dovoluji na základě své osobní zkušenosti tvrdit, že lidé na obcích hledají především společenství a duchovní prožitek. Projevy a naplnění těchto potřeb jsou jistě různé pro různé skupiny lidí. Přijde mi ale zřejmé, že se na židovských obcích musíme zamyslet, jak pokračovat a co můžeme udělat pro to, abychom oslovili doposud neaktivní lidi, kteří na obcích mohou být a nejsou.

RABÍN ŠTĚPÁN MENAŠE KLIMENT

PROGRAM BEJT SIMCHA

Zima 2025

KABALAT ŠABAT

Šabatové bohoslužby se konají každý pátek od 17.00

Místo: Židovská obec v Praze (3. patro), Maiselova 250, Praha 1
Prezenčně i online.

Rodinná bohoslužba – vždy poslední pátek v měsíci

Zkrácená bohoslužba, program a občerstvení pro děti zajištěny
Místo: Židovská obec v Praze (klub Gešer, přízemí), Maiselova 250, Praha 1

Registrace není nutná.

V případě zájmu si lze objednat šabatovou večeři v restauraci Šalom.

Cena menu: 225 Kč

Rezervace: kehila@bejtsimcha.cz

ONEG ŠABAT

Otevřený šacharit

Datum: 22. 2. 9.30

Místo: Španělská synagoga, Věžeňská 1, Praha 1

Registrace: sachrit@seznam.cz

TU BI-ŠVAT

Kabalat šabat s připomínkou svátku Tu bi-švat

Datum: 14. 2. 17.00

Místo: Židovská obec v Praze (3. patro),

Maiselova 250, Praha 1

Prezenčně i online.

Rezervace: kehila@bejtsimcha.cz

Bejt Simcha

Maiselova 18, 110 00 Praha 1

telefon: 603 393 558

e-mail: kehila@bejtsimcha.cz

web: www.bejtsimcha.cz

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v elektronické podobě na www.maskil.cz

b) v tištěné podobě za cenu poštovního a balného; pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Maiselova 4, 110 00 Praha 1, telefon: 603 393 558, e-mail: redakce@maskil.cz; výše poštovního a balného je v ČR minimálně 250 Kč ročně; uvedený obnos nám laskavě zašlete složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100 u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5×8), v popisu platby uveďte, prosím, své jméno.

S Irenou Kunešovou o B'nai B'rith, židovské identitě a o podpoře Izraele

B'nai B'rith International je jedna z nejstarších mezinárodních židovských organizací, založená v roce 1843. Působí ve více než 50 zemích a zaměřuje se na ochranu židovských komunit, boj proti antisemitismu a na podporu Izraele. Mezi její aktivity patří charitativní činnost, stipendia pro židovské studenty a pomoc seniorům.

Organizace byla založena v New Yorku německo-židovskými přistěhovalci a původně pomáhala novým imigrantům s integrací. Postupně se rozšířila do Evropy a sehrála důležitou roli v židovské politice. V českých zemích vznikly první lóže koncem 19. století, v roce 1990 byla po dlouhé pauze obnovena pražská lóže B'nai B'rith Renaissance.

Na listopadovém uvedení knihy Pavla Kosatíka Podnikání pod Davidovou hvězdou v kavárně Božská lahvice jsem se poprvé setkala se současnou předsedkyní B'nai B'rith Renaissance Irenou Kunešovou. Byla

tomu byli zvyklí. Po válce však rodiče nebyli členy židovské obce. Že jsem Židovka, jsem se vlastně dozvěděla až někdy na základní škole.

Nastal v nějaké chvíli pro vás s ohledem k židovství nějaký zásadní zlom?

V roce 1986 – více než 40 let po konci 2. světové války – můj otec našel své tři sestry, které žily ve Švédsku, náhle jsem objevila své bratrance a sestřenice. To byl pro mne dost zásadní moment v mém vztahu k židovství.

Návštěva v Košicích u příležitosti oslavy 30. výročí znovuzaložení košické lóže Concordia

Jeden z bratranců opravdu v telefonních seznamech otce našel a zavola.

A stýkáte se s nimi?

Moje tety již nežijí, ale se setřenicemi a bratrance si píšeme a navštěvujeme se a také naše děti jsou v kontaktu.

Jaký je váš vztah k Izraeli a jak vnímáte současnou politickou situaci?

O Izraeli doma mluvila hlavně maminka, která si přála, abychom se tam odstěhovali.

Irena Kunešová na uvedení knihy Pavla Kosatíka Podnikání pod Davidovou hvězdou

Zapalování svíček na chanukové oslavě s Bejt Simcha

Součástí Chanukové rozcvíčky bylo hudební vystoupení skupiny Ganifin.

tam, protože tato organizace knihu příběhů židovských magnátů za první republiky finančně podpořila. Zajímalo mě, jak se stavební technika v oboru pozemní stavby do čela B'nai B'rith Renaissance dostala, jaký je její vztah k židovství a k Izraeli a jakým aktivitám se pražská pobočka této světové organizace věnuje.

Jaký je váš vztah k židovství? Vyrůstala jste v observantní rodině?

Oba mí rodiče byli Židé. Doma se dodržovaly různé zvyky, zejména v kuchyni, tak jak

To je zajímavé. Je neobvyklé, že se příbuzní najdou po tolika letech. Jak se jim to povedlo?

Můj otec pochází z Polska. Celou válku byl v různých koncentračních táborech a na konci války došel z Buchenwaldu do Terezína pochodem smrti, kde se seznámil s maminkou. Snažil se zjistit něco o své polské rodině, ale všude mu bylo sděleno, že válku nikdo nepřežil. Ale zázrakem se zachránily jeho tři sestry a žily ve Švédsku. Také stále pátraly a kdosi jim řekl, že snad v Praze by měl žít muž, který se jmenuje jako ony za svobodna.

V průběhu mého dětství tam odjely rodiny některých našich přátel a Izrael jsem od dětství vnímala jako zemi všech Židů.

Netroufám si posuzovat nynější politickou situaci, ale jednoznačně podporuji Stát Izrael. Bojím se, že tamní situace nemá žádná dobrá řešení, což mě trápí. A také se bojím o své příbuzné, kteří tam žijí.

B'nai B'rith v českých zemích

První lóže B'nai B'rith v českých zemích vznikla v Plzni v roce 1892, následovaná o rok později Prahou. V roce 1894 byly založeny

Členové Bejt Simcha během Chanukové rozsvíčky

Kantor Bejt Simcha Ivan Kohout

Cesta B'nai B'rith do Košic

lůže v Karlových Varech a v Liberci, v roce 1896 v Brně a o dva roky později v Opavě. Nejvýznamnější z nich byla pražská lůže Bohemia. Ve 20. století se síť rozšířila o lůže v Českých Budějovicích (1906), Teplicích (1912), Ostravě (1924), Trutnově (1930), Olomouci (1931) a v Prostějově (1931). Ve 30. letech fungovalo v Československu celkem 16 lůží, které měly spíše exkluzivní charakter. Významně podporovaly vědu, umění a literaturu a sdružovaly vlivné osobnosti z řad právníků, lékařů a novinářů. Jejich činnost byla přerušena v roce 1938.

V roce 1990 došlo po padesáti dvou letech k obnovení lůže B'nai B'rith Renaissance. Vztahuje se její působení na celou Českou republiku, nebo jenom na Prahu? Jsou v Česku další lůže?

B'nai B'rith Renaissance Praha působí v celé České republice. V Česku nejsou další lůže.

S jakým záměrem byla v roce 1990 obnovena a změnilo nebo rozšířilo se od té doby nějak její poslání?

B'nai B'rith byla obnovena se záměrem navázat na předválečnou činnost lůže.

Pražská lůže vyvíjela v meziválečných letech poměrně rozsáhlou činnost a měla ve svém vlastnictví dům v Praze 1, Růžová 5.

Dům byl městem Prahou v rámci restitucí převeden do vlastnictví Židovské obce Praha s tím, že byla dohoda o převodu objektu do majetku právnímu nástupci, B'nai B'rith Renaissance Praha, což se však zatím nestalo.

Kdo tenkrát u obnovy B'nai B'rith stál?

U obnovy stáli významní představitelé z uměleckého a lékařského prostředí, novináři, architekti. S myšlenkou na obnovu přišel režisér Zeno Dostál, který se také stal prvním prezidentem obnovené lůže. Prvními členy se stali také lidé, kteří se scházeli na židovské obci již v době totality. Patřil k nim Tomáš Kraus, Vladimír Železný či Milan Hein.

Kdy jste se o B'nai B'rith dozvěděla?

O B'nai B'rith jsem se dozvěděla někdy v 90. letech od Tomáše Krause, který mi také navrhl, abych se stala členkou.

Odkdy v této organizaci působíte vy a ve kterém roce jste převzala její vedení?

Přiznám se, a je to ostuda, že si přesně nepamatuji, zda jsem se stala členkou již před rokem 2000, ale v roce 2000 jsem už určitě členkou byla. Předsedkyní jsem od roku 2022.

Nedávno jste podpořili vydání knihy Pavla Kosatíka. Jaké další projekty jste v poslední době podpořili a jaké se chystají?

Podporujeme naše členy, kteří se ocitli v nouzi. Vybrali jsme také mezi sebou téměř půl milionu korun na pomoc Státu Izrael a přispěli na pomoc židovským uprchlíkům z Ukrajiny. Dále finančně podporujeme údržbu varhan v Jeruzalémské synagoze, zasloužili jsme se o umístění busty Hugo Haase v Národním divadle a přispíváme také na umělecké projekty některých členů. Určitě v budoucnu podpoříme i další projekty, vše bude záviset na finanční situaci spolku.

V prosinci jste se podíleli na společné oslavě Chanuky s Bejt Simcha, budete s touto komunitou spolupracovat i nadále? Jste ve spojení i s jinými?

Určitě chceme dále spolupracovat s Bejt Simcha. Ve spojení s jinými zatím nejsme. Oslava Chanuky byla naše první společná akce a předpokládám, že v průběhu roku ještě zorganizujeme nějakou další společnou akci.

Co je další náplní vaší činnosti?

Naši členové se scházejí každý měsíc vyjma letních prázdnin. A to jednak na besedě s různými hosty nebo se přímo vzděláváme cykly přednášek Tomáše Krause a Sylvie Wittmannové. Jsme také ve spojení s lžemi na Slovensku, v Berlíně a ve Vídni. Postupně navštěvujeme synagogy z projektu 10 hvězd a také se zúčastňujeme, případně pořádáme setkání s našimi spřátelenými lžemi v zahraničí.

Jak je možné se stát členem B'nai B'rith a kde se o vás případně mohou zájemci dozvědět víc?

Členem se může stát člověk židovského původu, který je většinou doporučen některým naším členem. Zájemce o členství musí dodat svůj životopis. Schválení jeho členství podléhá souhlasu všech členů.

PTALA SE **RADKA LÍM LABENDZ**

Foto archiv B'nai B'rith a Bejt Simcha

Jan Fingerland: Spousta věcí o tom, co se děje v Gaze, se neví. Pouze odhaduje

Přinášíme vám první část rozhovoru Terezie Dubinové s komentátorem Českého rozhlasu Janem Fingerlandem. Setkali se spolu v listopadu v Jičíně na veřejné debatě, kterou pořádala obecně prospěšná společnost Baševi Jičín ve spolupráci se Židovskou 100.

Začnu otázkou, která se nabízí: Co jste dělal 7. října 2023 a jak jste se dozvěděl o tom, co se děje v Izraeli?

Nemám úplně jasnou vzpomínku na jednu jedinou věc. Pamatuji si, že jsem se chystal do postele. Ještě jsem se ale díval na facebook na mobilu. Jeden známý tam psal, že se pravděpodobně něco chystá. Má v mobilu nainstalováno zařízení, které odstupňováním barev varuje Izraelce při případném nebezpečí. Napsal, že možná budou z Gazy létat rakety, protože přišlo červené varování. Moje první myšlenka tehdy byla, že přehání, a my všichni, kdo tomu rozumíme, víme, že Hamás nemá žádný zájem na eskalaci situace, protože mu stávající situace vyhovuje. Druhý den jsem se probudil a zjistil jsem, že se něco děje. A stala se mi stejná věc jako 11. září 2001 – trvalo mi několik hodin, než jsem pochopil, jak vážná situace je. Což je možná u novináře defekt.

Z čeho tehdy pramenilo vaše přesvědčení, že Hamás nemá zájem situaci eskalovat? Nebyl jste sám, kdo si to myslel – dokonce si to myslela i izraelská vláda.

Ano, i izraelská vláda, a dokonce také její kritici. Významný izraelský odborník Geršon Baskin, který před lety vyjednával výměnu tisíce Palestinců za jednoho jediného uneseného vojáka Gilada Šalita, asi pět dní před 7. říjnem zveřejnil rozsáhlý článek v deníku Haarec, kde vysvětloval, že tehdejší vůdce Hamásu v Gaze Jahjá Sinwár je nejumírnějším vůdcem, kterého kdy Hamás měl, a proč to vláda nevyužije? Vždyť tento člověk je skutečně člověkem míru! Takže když člo-

Jan Fingerland v Jičíně na besedě s Terezií Dubinovou

věk, který vyjednával s Hamásem, se takhle sekl, tak jsem si řekl, že se mohu alespoň z poloviny seknout tak jako on.

Proč Hamás vypadal tak vegetariánsky, býložravě? Protože Izraelci se nechali přesvědčit, že Hamásu ta situace vyhovuje. Hamás s Izraelem vedl nejednu válku. Poslední byla v roce 2014, kterou, dá se říct, nikdo nevyhrál ani neprohrál, kromě obyvatel Gazy – ti ji prohráli dost. Tehdy Hamás uspěl v tom smyslu, že mohl dál vládnout v Gaze a získal možnost legálně dostávat podporu ze státu jménem Katar. To je zvláštní státeček v Perském zálivu, který má příliš mnoho peněz – kdo z nás to může říct – a jeho současný emír chce hrát první ligu v politice. Součástí hry je, že bude platit různá hnutí jako právě Hamás. Do určité míry to vypadalo, že to i Izraeli pomůže. Hamás si bude vládnout v Gaze, bude mít dost peněz, a tím pádem budou všichni spokojeni. Kromě těch,

kdo si mysleli, že by z Gazy mohl být nějaký normální palestinský stát nebo součást budoucího palestinského státu.

Pár měsíců předtím Islámský džihád, což je konkurenční strana Hamásu nejen v rámci Gazy, ale i v rámci, řekněme, palestinského národního hnutí, začal ostřelovat Izrael. A tehdy mnozí z těch moudrých mužů v izraelských novinách upozorňovali – „podívejte se, Islámský džihád střílí a Hamás ne, je to jasné, Hamás chce klid a užívat si katarských peněz a situace je zvládnutá. Levicovní muži jako zmíněný Geršon Baskin naopak kritizovali izraelskou vládu, že není dost iniciativní a nevyužije situaci k nějakým dohodám. V každém případě indicíí, že Hamás je spokojen se žoky peněz a s mocí, kterou má nad Gazou, a s mocí, kterou by v budoucnu hypoteticky mohl získat nad Západním břehem, bylo hodně. Jednou bude zajímavé zjistit, do jaké míry to byl dlouhodobý záměrný plán

Hamásu, jak ukolébat pozornost lidí, kteří mají samozřejmě mnohem více zkušeností než já. Můj odhad byl že ano, je to součást záměru. Když už jsou dnes známe některé skutečnosti, proč se Izraelci nechali ukolébat, tak jeden z těch závěrů byl, že Hamás tak dlouho dělal „cvičné“ nájezdy na izraelské hranice, že i vojáci začali mít pocit, že je to normální, a nedovítěli se evidentní věci, že popatnácté nebo postopadesáté ten nájezd už nebude cvičný, ale že hranici přejdou.

V izraelské debatě, jak se bránit, je dlouhodobý spor mezi tím, jak moc se spoléhat na elektronické a jiné technologické systémy a do jaké míry na lidskou mysl, tedy na správné racionální zhodnocení všeho, co je známo. A druhé dilema je, do jaké míry má být Izrael defenzivní hráč – uzavřít se v nějakém hradu a hájit se. Proti defenzivě vystupovali ti, kteří říkali, že žádný stát – a zejména tak malý stát, jako je Izrael – si nemůže dovolit být defenzivní – vždy musí být aktivní a předem situaci ovlivňovat. V izraelské debatě se vždy dospěje ke jménu jedné země, která nebyla dostatečně defenzivní, a to bylo Československo koncem 30. let. Československo si vytvořilo obdobu Maginotovy linie a to je nejen technicko-vojenský problém, ale i mentální problém. V okamžiku, kdy si někdo vytvoří „Maginotovu linii“ nebo elektronický plot s čidly, změní své myšlení a začne uvažovat jako někdo, kdo se zavřel do hradby. A tam vás někdo může zastihnout nepřipravené. To je československá strategická stopa v izraelském myšlení – Nezapomeňte na Československo a na chybu, za kterou zaplatilo.

Defenziva nebo ofenziva

Jsem ráda, že jste to zmínil. S krátkým odstupem od 7. října začaly vycházet komentáře například od respektovaného think-tanku Izraelský demokratický institut, že se Izraelci příliš spoléhali na technologie. Otevřelo se citlivé téma, totiž skutečnost, že ve vojenských centrech na hranicích s Gazou sloužily většinou mladé vojačky zvané „oči“. Ony viděly, co Hamás u hranic opakovaně dělá, a hlásily to. Dávala jsem se na video věnované jedné ze zavražděných dívek vojaček. Mluvil v něm její otec a vzpomínal, že v posledních dnech před 7. říjnem, když šla jedno ráno do služby, se na něj ve dveřích otočila a řekla mu: „Tati, oni (Hamás) o nás všechno vědí.“ Toto téma probublává. Nyní ještě není zřízena vyšetřovací komise na vládní úrovni, ale již se vyšetřuje na občanské úrovni. Mohl byste k tématu říct svůj pohled?

Skutečně vládní komise ještě není zřízena a současný premiér Benjamin Netanjahu dělá všechno pro to, aby nebyla zřízena, nebo pokud bude zřízena, aby měl co největší vliv na její složení a činnost. K tomu je potřeba poznamenat ještě dvě věci. V Izraeli mají velkou tradici těchto vyšetřovacích komisí. Dokonce mají zvláštní zákon, který přesně popisuje, jak má komise vypadat, jaké má mít

Vojáci IDF během pozemní operace v Gaze

Dům v Jehudu zničený raketou Hamásu během konfliktu v roce 2014

obrovské pravomoci. Předsedá jí člen Nejvyššího soudu, což je mocná instituce, a ten má pravomoc kohokoli si předvolat a kohokoli se na cokoli zeptat, což je velmi užitečné. Jinak je v parlamentních demokraciích známá věc – „když chcete něco zatlouct, zřídíte v parlamentu vyšetřovací komisi“. Myslím, že je o tom celý jeden díl seriálu Ano, pane ministře, který dokonale vystihuje, co zažíváme i u nás. Tohle ale není případ izraelských vyšetřovacích komisí. Benjamin Netanjahu, respektive jeho spojenci říkají, že „ještě není ten čas, musíme vybojovat válku“, což zní logicky. „Pak teprve budeme vyšetřovat, nyní se nebudeme oslabovat.“

Mezitím ale začala pracovat a už první zprávu zveřejnila občanská komise. Neznámá to, že se sešlo pár strýců a začalo vyšetřovat. Komisi tvoří lidé, kteří v izraelské společnosti něco znamenají, například bývalý člen Nejvyššího soudu či bývalí generálové. Zpráva definuje několik důležitých poznatků, třeba že Izraelci už zase byli naprosto slepí k evidentním věcem. Jednou z nich bylo nejen zmíněné „uzavření se do bunkru“, pro-

tože nepřítel nespí. A dále co říkaly zmíněné vojačky a obecně lidé, kteří na hranicích sledují někdy přes monitor, někdy vlastníma očima, co se děje na každých sto metrech. A vojačky říkaly už celá léta, že se na hranicích něco děje, Hamás nacvičuje útok na ploty. Plot projedete bagrem za třicet vteřin, to není žádná zábrana. Plot má smysl jedině tehdy, když na druhé straně je síla, která útok zastaví. Tragickou ironií je, že dívky na to dlouhodobě upozorňovaly – a potom na to doplatily – což je nespravedlnost svého druhu. Byly jako první zabity nebo odvečeny do Gazy. Ony si dlouhodobě stěžovaly, že všechno, co sdělují svým nadřízeným, je smeteno ze stolu, protože to nezapadalo do obrazu, který si vytvořili ti chytří pánové v generálním štábu nebo ve vyšších velitelských strukturách. Ti měli předpřipravenou verzi světa, do které hlášení vojaček nezapadalo.

Stejná chyba jako před padesáti lety

Další ironická vrstva té situace je načasování. V roce 2023 krátce před 7. říjnem jsem

byl v kině na premiéře filmu Golda. Vznikl padesát let po jomkipurové válce. Golda Meir byla tehdy ministerskou předsedkyní. Izrael byl tenkrát také překvapen. Nechali se zaskočit, protože byli raněni touto slepotou: Měli nějaké představy, kdo je nepřítel, jak se chová, kdo jsme my, co všechno zvládneme. Bylo to šest let po šestidenní válce, která byla pro Izraelce obrovským úspěchem. A úspěch zaslepuje, nějak nás to oslabuje – to známe i z našich životů. Útok tehdy začal prolomením obrany ze strany Egypta a ze strany Sýrie, egyptští a syrští vojáci se dostali hluboko na izraelské území. Naštěstí na jihu to bylo ještě přes Sinaj, takže tam byla strategická hloubka. Na severu to bylo horší. Pro Izrael to bylo varování, že se nemá nechat ukolébat. A padesát let poté se stalo totéž.

Je tu ale podstatný rozdíl. Ne že by mrtvý voják nebyla tragédie, ale vojáci jsou od toho, aby bojovali. V roce 1973 zemřelo dva a půl tisíce vojáků, kteří bránili svoji zemi. Zemřeli jako vojáci. To je součástí nepsané dohody mezi státem a společností. V roce 2023 z velké části neumírali vojáci, ale civilisté, kteří v rámci nepsané smlouvy, co pro ně stát udělá, byli „obelštěni“, nebo nebyla splněna část smlouvy ze strany státu. Stát po Izraelcích chce, aby chodili na dva tři roky na vojnu, na pravidelná cvičení, aby se vzdali části svého blahobytu, protože kdo žije v zemi, kde je velký vojenský rozpočet, tak to samozřejmě pozná i na své peněžence. To občané dělali. A stát se měl postarat, aby se znovu nestala situace jako v roce 1973. A ona se stala a doplatili na to civilisté a někteří stále doplácí – ti, kteří jsou momentálně v Gaze. Zčásti jsou to i ty pozorovatelky, kterým téměř nikdo nevěnoval pozornost.

Proč válka trvá tak dlouho?

Je zajímavé sledovat probíhající velkou proměnu v izraelské společnosti. Lidé z „mírového tábora“ byli z velké části oběťmi. Levice a její „mírový program“ ztratily důvod existence. Bývalá levicová politička a mírová aktivistka Einat Wilf, která se přesunula do středu či pravého středu, to vyjádřila slovy „Začala jsem skutečně poslouchat a slyšet, co Palestinci říkají. Dříve jsem slyšela, co jsem chtěla slyšet.“ To je smutné. Málokdo tušil, že válka bude trvat tak dlouho. Jaké faktory v tom z vašeho pohledu hrají roli?

Válka začala de facto 7. října. Izraelská armáda zareagovala až po několika hodinách, což různí lidé hodnotili různě. Někdo říkal, že reakce byla pomalá, někdo říkal, že rychleji to nejde. Každopádně jižní Izrael byl několik hodin téměř bez ochrany a mnoho lidí na to doplatilo. Zhruba o dvacet dní později začala pozemní operace a v té době se už debatovalo, jak dlouho bude trvat. Já jsem si myslel, že bude řádově trvat několik týdnů, někteří izraelští důstojníci říkali, že bude trvat několik měsíců až půl roku, což mi přišlo neadekvátně pesimistické. Podobně neadekvátně optimistický jsem

byl v případě války na Ukrajině, kdy jsem si myslel, že Západ udělá taková ekonomická opatření, že se Rusko během měsíců dostane ekonomicky na kolena. Což se nestalo – a nevím, jestli to bylo realistické. Podobně možná nerealistické bylo mé očekávání, co se týká Gazy. Izraelci mohli z velké části ovládnout situaci na zemi a na nebi. Novinkou je podoba vzdušné války s pomocí dronů. To jsou dva velké vojenské experimenty – drony na Ukrajině a v Gaze a Izraeli.

Ale ta izraelsko-hamáská válka má ještě třetí bojiště a to je podzemí. To je něco úplně nového a je otázka, jestli se to bude v historii vojenství opakovat. Izraelci tuto podzemní válku dlouho nevyhrávali, což je jeden faktor, proč válka trvá tak dlouho.

Druhý faktor: Pokud se někdo domníval, že Hamás se rychle zlomí, tak to se nestalo. Vojensky je dnes poražen, ale ne do té míry, aby nebyl schopen fungovat na úrovni jednotlivých čet, které sice nejsou schopné vést plnohodnotnou válku, ale povstaleckou válku, kdy se někde někdo objeví, hodí granáty, střílí RPG, a zmizí. To je Hamás stále schopen vést. Má zásoby zbraní a je schopen ovládat distribuci potravin, má tedy i moc nad lidmi, zdroj peněz, protože potraviny se prodávají. V Izraeli se vede debata, do jaké míry se tomu dá zabránit. Obyvatelé Gazy se stále Hamásu bojí, předpokládají, že Izrael válku nevyhraje tak, aby se zbavili diktatury Hamásu. V Gaze byla diktatura, to je dobře

popsané. V západních médiích se o tom tolik nemluví, ale je to tak.

A je důležité říct ještě jednu věc: Spoustu věcí o tom, co se děje v Gaze, nevíme. Pouze odhadujeme. Evidentně se ani po roce nepodařilo situaci dostat pod kontrolu a Izraelci se budou muset rozhodnout, co dál, tedy jaká bude politická fáze války. Vojensky ji vyhráli v tom smyslu, že se Hamás rozpadl jako velká vojenská struktura, ale pokud má být definitivně odstraněn, budou muset Izraelci vymyslet, komu moc předají, až přijde čas. To není vyřešeno. Jak se říká, „na tango jsou potřeba dva“, a na toto tango bude potřeba dokonce ještě více tanečníků. Otázkou je, zda se mají Izraelci vůbec s kým dohodnout – na palestinské straně, na straně arabských zemí, možná i na straně dalších států včetně USA. Nikomu se do toho nechce. Nastává další fáze války, patrně těžší než vojenská část.

PTALA SE **TEREZIE DUBINOVÁ**

Redakčně editováno a kráceno. Celý rozhovor v původním znění najdete na www.oheladom.cz

HEBREJŠTINA PRO NEJMENŠÍ

HEBREJŠTINA PRO DĚTI (PODLE VĚKU DĚTI)

S HELEN PERELMUTER

- SEZNÁMENÍ S HEBREJŠTINOU A JEJÍMI ZÁKLADY POMOCÍ HRAVÉ FORMY
- KAŽDOU POSLEDNÍ NEDĚLI V MĚSÍCI OD 13.30–14.30
- VHODNÉ PRO DĚTI OD 5 LET
- VÝUKA PROBÍHÁ V ČEŠTINĚ
- MAXIMÁLNÍ POČET DĚTÍ 7
- MINIMÁLNÍ POČET DĚTÍ 4
- CENA 250 Kč ZA HODINU

NA JCC CENTRUM AKTIVIT PRAHA 2

Vzpomínkové setkání u příležitosti Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti

Federace židovských obcí v České republice a Nadační fond obětem holocaustu pořádaly ve spolupráci s Kanceláří prezidenta republiky a pod záštitou prezidenta České republiky Petra Pavla vzpomínkové setkání u příležitosti Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti, které se uskutečnilo v úterý 28. ledna 2025 od 10 hodin ve Španělském sále Pražského hradu.

Foto Jindřich Buxbaum, archiv Federace židovských obcí v ČR a Nadačního fondu obětem holocaustu

Prezident republiky Petr Pavel a další účastníci vzpomínkového setkání s nápisem #WeRemember (Pamatuujeme si), který se každoročně používá 27. ledna na Mezinárodní den památky obětí holocaustu jako součást kampaně proti antisemitismu a všem formám nenávisti, genocidy a xenofobie.

Orchestr Lauderových škol Širat hajam, dětský sbor Kol hanešama pod vedením Heleny Divecké a Omer Tal

Bývalá vězeňkyně nacistického vyhlazovacího tábora v Oswětimi Hana Sternlicht s ředitelkou NFOH Martou Malou a s projektovou manažerkou FZO ČR Terezou Kotlířikovou

PŘÍPOMÍNKA OBĚTÍ TEREZINSKÉHO RODINNÉHO TÁBORA

Filmové projekce a diskuse s hosty

07.03. pátek – dopoledne pro školy

9:00 MĚSTO DAROVANÉ (Vladimír Kressl, 1965)

TRANSPORT Z RAJE (Zbyněk Brynych, 1962)

11:00 MODEROVANÁ DISKUSE Hosté: Eva Lustigová, Tomáš Hubáček, Zbyněk Tarant

08.03. sobota

19:30 DALEKÁ CESTA (Alfréd Radok, 1948)

Film uvede filmový historik Tomáš Hubáček. Po filmu bude následovat moderovaná diskuse o židovské identitě napříč generacemi po válce.

09.03. neděle

17:30 DĚMANTY NOCI (Jan Němec, 1964)

20:00 A PÁTÝ JEZDEC JE STRACH (Zbyněk Brynych, 1964)

Kino Přítomnost
Moderuje Michal Kaderka
poo

07.– 09.03. 2025 Minulost v Přítomnosti

(Centrum paměti a dialogu Bubny)

Saša Goldscheider: Rodiče mi chtěli můj původ bláhově zatajit

Rozhovor o židovství, hudbě, emigraci

Ti, kdo vyrůstali v Československu v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století, si Alexandra Goldscheidera nejspíše pamatují jako hudebního kritika časopisu *Melodie* a autora písní, jež zpívali přední zpěváci populární hudby jako Hana Hegerová, Karel Černoch či Eva Pilarová. A hlavně jako hudebníka, který ve své době přinášel do Prahy nové trendy. Možná jim utkvěl v paměti i jako diskžokej, který svými pořady dokázal i v normalizačních letech dokonale informovat české publikum o tom, co se děje v hudebním světě. V roce 1981 Saša ovšem emigroval do Velké Británie a uplatnil se tam v docela jiném oboru. Založil úspěšnou počítačovou firmu.

Dnes bývá občas k vidění zase v Praze. Nebo ho potkáte na facebooku, kde má řadu fanoušků. Můžete tam třeba nahlédnout i do jeho memoárové knížky *Cílené náhody*. Ta vznikla právě díky sociálním sítím – stovky věrných čtenářů z něj tak dlouho mámily knihu, až ji samy financovaly! Dodám, že takovému čtenářskému zájmu se vůbec není proč divit. Jeho kniha velmi upřímně vypovídá o osudech židovských předků spadajících až do doby císaře Rudolfa II. i o zcela rozdílné ruské větvi a samotném Sašovi – umělci, tvůrci, podnikateli, citlivém člověku.

Váš tatínek byl František Goldscheider. Člověk, který přežil továrny i pochod smrti, aby namísto víry v Boha začal věřit v „nový řád“. Herec, novinář, scenárista, televizní osobnost. Jaké jste měl dětství?

Saša Goldscheider

Abych byl fér, tak máma byla také veřejně známá osobnost – herečka v divadle E. F. Buriana, pár set metrů od našeho domova. Táta naopak často jezdil po reportážích a filmových festivalech. Máma mě proto většinu předškolního věku brávala s sebou do divadla, a tak jsem namísto školky vyrůstal převážně mezi dospělými. Už ve školce jsem narážel na autoritu, kterým dost možná vadil můj původ jak ze strany mámy, dcery ruských emigrantů, tak táty. A má zarputilost.

Nicméně to, že jsem židovského původu – a co z toho vyplývalo – jsem jako malý netušil a okolí to naštěstí nezdůrazňovalo. Až ve druhé třídě mi to bylo spolužáky nešetrně řečeno. Vyrůstal jsem v té divadelní směsi reality a snů, vedle hvězd a legend českého divadla, a nijak si ani neuvědomoval, co to bylo za úžasně štěstí. Neméně zajímavý byl svět mého tatínka v redakci časopisů a mezi filmaři, do něhož jsem začal patřit o trochu později.

Váš otec – poté, co přežil Osvětim – zavrhl židovské náboženství a stal se přesvědčeným komunistou...

Náboženství tátu zklamalo, po válce už prostě v Boha věřit nemohl. Měl pádný argument, který sdílelo tolik jeho spoluvězňů v klasické otázce: „Kde byl Bůh v Auschwitzu...?“ Komunismus se mu zdál po válce jedinou alternativou. Padesátá léta pro něj byla strašným šokem, ale v komunismus jako takový nepřestával věřit v naději, že jsou to nešťastné a nesnadné začátky. Celým srdcem přivítal a participoval na změnách, které přinášel rok 1968. Pak ale přišla sovětská agrese a jeho aktivita v „obrodném procesu“ mu vynesla „vyškrtnutí“ ze strany. Prověřková komise měla za úkol tátu vyloučit, což byl přísnější a pro další život nemilosrdnější trest. Pozoruhodně se za něj naštěstí postavila předsedkyně komise Marta Čepičková, dcera Klementa Gottwalda, s níž řadu let sdílel kancelář v časopise *Svět* v obrazech. Já ji mimochodem jako malý moc

Saša Goldscheider ve svých osmnácti letech v New Yorku

S rodiči

rád neměl, protože všem dětem v redakci zařídila očkování proti obrně dlouho před všeobecným a ono to bylo nepříjemné. Táto k pouhému vyškrtnutí pomohlo, že byl nesmírně milý, slušný a oblíbený člověk, ale zásadní byla statečnost Marty Čepičkové, mimo jiné dokazující, že tu dobu není možno posuzovat jen černobílým spektrem. Táta tak mohl dál zůstat v redakci Kina, sice už ne jako šéfredaktor, ale dál také mohl psát pod pseudonymy scénáře do televize, kde už se nesměl objevit ani na obrazovce, a postupem času ani v budově. Když jsem v roce 2012 nahlédl do spisů ministerstva vnitra, byl jsem šokovaný vším donášením a udáváním na nás oba i od jednoho z jeho „přátel“.

Jak se táto orientace projevila v životě vás jako kluka?

Své rodiče jsem miloval a byli mi vzorem včetně tátova levicového zaměření. V Pionýru jsme ostatně byli celá třída až na jednoho spolužáka, jehož otec byl církevní hodnostář a otevřený nepřítel režimu. Zatímco jen táta se v politice relativně angažoval, zbytek rodiny mě systematicky vedl k tomu vyhýbat se politice jako čert kříži.

Táta měl jako komunista a koncentračník nárok na jistá privilegia, ale absolutně je nevyužíval a z jeho stranic jsme neměli sebemenší výhody. Až do mého odchodu z domova jsme bydleli ve stejném malinkém, tmavém a velmi střídme zařízeném bytě, protože táta nechtěl nikdy nic vlastnit. Žádný majetek. Tím si nechci stěžovat, naopak, zmiňuji se o tom proto, že z tátova stranic jsme nijak viditelně netyli. A později mi spíše zkomplikovalo život, ale nikdy bych to tátovi neměl za zlé.

Ke svému židovství jste se musel pracovat. Jak to probíhalo?

Rodiče mi chtěli můj původ bláhově zatajit a uchránit mě tak před možnými nepříjemnostmi, což vzhledem k mému příjmení bylo opravdu krajně idealistické. A tak jsem se někdy ve druhé třídě doma u večeře zeptal, proč na mě ve škole děti pokřikují „Iciku“. Tatínka to tehdy těžce rozrušilo, a když se uklidnil, vysvětlil mi, že Icik je vlastně Izák,

což je klasické židovské jméno, a tím se vztahuje i na mne. Šok to byl i pro mne, a najednou jsem se musel seznamovat s nečekanou a novou realitou. Včetně seznání, že ze strany táty nemám až na jednoho strýčka nikoho, protože všichni zahynuli kdesi v lágrech. Jen proto, že byli Židé. A já se s tím vyrovnával tak, že se ani trochu nemám za co stydět, ale naopak být na co hrdý! Naši mě snadno a rychle přesvědčili, ať takové poznámky dál ignoruji a vůbec jsem nad věcí. Táta ve své typické velkorysosti dodal, že těch pár spolužáků ani neví, co vlastně říkají.

Táta po válce chodil na židovskou obec, ale když kvůli židovství a nepřátelství vůči režimu zavřeli v padesátých letech jeho bratra Hanuše, ještě ke všemu v rodné Plzni na Borech, tak úplně přestal. Do Staronové synagogy mě vzal jen jednou, poté když jsem viděl film Císařův pekař a zajímalo mě ji sám navštívit.

Rád ale dodám, že za života v socialismu jsem se kromě pár školních poznámek s otevřeným antisemitismem nesetkával. Na obec jsem přitom začal jako teenager chodit, tátovy obavy jsem šmahem zavrhl, ale byl jsem po desetiletích šokovaný, když jsem ve zmíněných materiálech na vnitru zjistil, jak po nás StB šla právě kvůli židovskému původu. Jak tohle všechno bylo naprosto odporné a ještěže mi z toho nebylo zle už v mládí. Opravdovou touhu někam patřit jsem pocítil až po tátově smrti, kdy jsem se také stal členem obce.

Kdy to bylo?

Ve své knize Cílené náhody to detailně popisuji. Do obce mě přivedl v roce 1991 úžasný kantor Viktor Feuerlicht, přestože jsem plně nevyhovoval všem podmínkám. Nabídl mi stát se členem poté, když jsem za tátů ve Staronové synagoze přednesl kadiš, a jsem mu za to moc vděčný. Jako člověk vychovaný v ateistické a zcela asimilované rodině jsem se nekválifikoval tak snadno, nicméně pan Feuerlicht měl pro mě přesně to pochopení, kterého bylo, myslím, zapotřebí pro každého z nás v podobné situaci. Těch, kdo o svém židovství nevěděli, slavili Vánoce a vůbec, bylo povícero a upřímně řečeno my děti jsme

za to opravdu nemohly. Když vidím v rodině své dcery Lízy, jak žije plně židovským životem, tak svým vnukům závidím, že vyrůstají automaticky v něčem, k čemu se dodnes v mnohém ještě propracovávám.

Takže vy jste na rozdíl od svého tatínka věřící?

Ne, ne ve smyslu víry v Boha. Že existuje nějaká mnohem větší síla než my a Země, to ano. Je to pro mne problém, ale přináší to i to, co vnímám jako pozitivní důsledky. Nejsem fatalista, nevěřím v pasivní osud, za rozhodující беру genetiku a fakt, že z mých předků přežili v kritických situacích jen všichni ti, kdo vzali, takříkajíc, svůj osud do rukou. Všichni totiž odevšad utekli, aby si zachránili holý život, z Petrohradu, Kavkazu, Plzně, Prahy, Vídně, Budapešti... Ti, co zůstali, bez výjimky zahynuli. Proto mi taky nebylo tak zatěžko emigrovat.

Ovšem vy jste před svou emigrací jako oni ohrožen na životě, tuším, nebyl.

To samozřejmě v porovnání se všemi, kdo uprchli před popravami, nacismem, kdo dokázali přežít lágry, vůbec ne. Ale měl jsem kvůli nátlaku ze strany StB pocit, že ztrácím kontrolu nad svým životem, a jak jsem dodatečně zjistil, ten pocit byl zcela namístě. Týden před mým odchodem na mne byl otevřen nový spis s tím, že mně má být dokázán „prosonismus“ a mají z toho být vyvozeny patřičné důsledky.

Už před svou emigrací jste procestoval kus světa, dokonce jste strávil rok v USA. Jak se vám to podařilo?

Na konci 60. let existoval takzvaný „devizový příslib“, řádově sto padesát dolarů, které banka žadatelům slíbila, pokud dostanou od policie výjezdní doložku, tj. povolení k vycestování. My obojí dostali s mou tehdejší studentskou láskou, pozdější ženou. Stopovali jsme po Holandsku, Belgii a plánovali dál Francii a Itálii, když jsme shodou neuvěřitelných náhod dostali v Antverpách zdarma letenky do New Yorku. V prvním momentě jsme se té nabídky smáli, ale během 36 hodin jsme si dokázali vše vyřídit

a odletěli. Naprosto bez ničeho, vystoupili jsme na letišti se dvěma bágly na stopování, Irma neuměla ani slovo anglicky. Kde jsme tu odvahu našli, dodnes vůbec nechápu.

Čím jste se tam živilí?

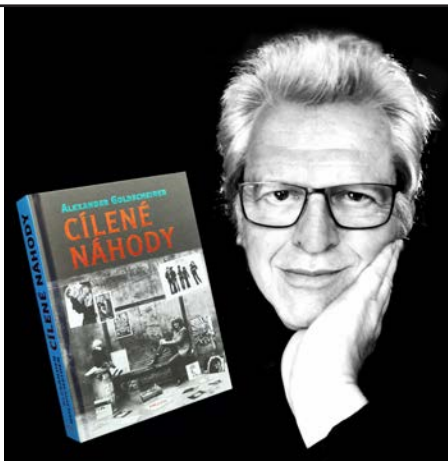
Čímkoliv možným. Byla to opravdu tvrdá škola života. Měli jsme zase neuvěřitelné štěstí, že jsme po čase zadarmo bydleli v bytě na Manhattanu, který nám šlechetně nechal český emigrant, filmový režisér Franta Herman. Já jsem tím pádem mohl vydělávat tolik, aby to stačilo na základní jídlo, a mezi tím dost bláznivě psát a posílat do Prahy články o tehdejším úžasném hudebním dění v New Yorku. To mělo, jak se ukázalo, nečekané výhody. Jednak to zaujalo tamější gramofonové firmy, které zajímal ohlas za železnou oponou, a když mě články viděly, zásobovaly mě zadarmo deskami, lístky na koncerty, měl jsem i pozvání třeba do studia Andyho Warhola a podobně. Ty kontakty přetrvávaly i po mém návratu do Prahy, kde mi zase pomohly jinak.

Jak?

V Praze jsem dál psal do Melodie a různých novin a časopisů, a hlavně dělal diskotéky. Dostával jsem dál jedinečné desky, často i před jejich oficiálním vydáním, a mohl tak s nimi seznamovat české posluchače. Vše se pak posunulo jiným směrem, když jsem dostudoval hudbu na Karlově univerzitě a začal se věnovat skládání písní. Měl jsem tolik kontaktů v hudebním světě, že se mi podařilo dostat z Japonska syntezátor a vokodér, ve své době revoluční přístroj, přes který jsem dokázal zpívat jako robot. A tak jsme mohli s textařem Michaelem Žantovským udělat píseň Mluví k vám robot, která ve vší skromnosti předběhla svou dobu. Syntezátory jsem používal novátorsky i na nahrávkách Evy Pilarové, Hany Zagorové, Valerie Čizmarové a dalších. Dvě letenky darem do New Yorku tak zásadně poznamenaly můj celý život, nemluvě o osobním životě, protože s mou ženou Irmou jsme zůstali spolu pětadesát let až do její smrti v prosinci 2023.

Ty vaše aktivity a zahraniční kontakty nemohly ale nevzbudit i zájem režimu a StB?

Léta jsem čekal, kdy přijde první výslech, který byl jako z filmů s jedním „hodným“ a druhým „zlým“. Nátlak spolupracovat, a když člověk odmítal, tak jedna výhrůžka za druhou. Nebylo mi nijak lehké, ale měl jsem pocit, že jsme hráli partii, kterou jsem tehdy dokázal uhrát. V tom smyslu, že spolupráci se mi podařilo odmítnout, přesvědčit je, že bych jim nebyl k ničemu, protože jsem, jak jsem tvrdil, nervově labilní a vůbec bych na to neměl. Do materiálu shrnul, že se nehodím ani do Lidových milic. Vyhrožovali mi, že nebudu ani moci skládat hudbu, ale úspěšně jsem argumentoval, že jsem naprosto apolitický člověk, nedělám nic protistátního a nechápu, proč bych neměl skládat

S autobiografickou knihou Cílené náhody

neškodné písně. Ta spolupráce, jak jsem si ověřil, se odmítnout dala a bez následků.

Proč jste tedy emigroval?

Měl jsem pocit, že ta vyhraná partie nebude jediná a ten prostý fakt, že mají moc a právo s mým životem disponovat, mi silně vadil. Věděl jsem už od devatenácti let, od návratu z Ameriky, že po mně jdou – chodili po baráku, ptali se sousedů a museli vědět, že se to dovím. A já už tu hru hrát nechtěl a dvojmo ne v pokračující normalizaci. Navíc jsem si nepřál, aby moje děti vyrůstaly ve lžích, a šlo to tak všechno pořád dokola. Na konci 70. let jsem dospěl k přesvědčení – jak se ukázalo mylnému –, že do konce tisíciletí se to nezmění. A já změnu chtěl. Přitom se nám se ženou všechno dařilo, Irma byla kurátorkou v Uměleckoprůmyslovém muzeu, já psal hudbu, produkoval desky a StB nenapadlo, že bychom to všechno mohli přece jen opustit. A tak když se mi podařilo sehnat stipendium od Britské rady na půlroční štaci v předním londýnském hudebním studiu, pustili nejdřív mě a pak na krátkou návštěvu i ženu s dětmi. Jen ten pobyt se změnil na zbytek života.

Emigrace není nic jednoduchého a člověk její opodstatnění zvažuje i desítky let po ní. Mně ty spisy, co na mě vedla StB, dodatečně pomohly nepochybovat. Zjištění, že na mě byl nasazený kolega, který když zjistil, že se domlouvám s Barbrou Streisand na možné spolupráci, šel na StB prosit je, aby mě z toho „vyšachovali“ a hudbu udělal on sám, plus to, že StB kvůli Barbře Streisand a filmu Yentl rozjela další pronásledování – jak hnusné! Ještě štěstí, že byli tak pomalí a já stačil, nic netuše, ujet.

Ve Velké Británii jste pak založil úspěšnou počítačovou firmu, ale hudbu jste dočasně opustil. Proč?

V Praze jsem dělal docela průkopnickou hudbu, která se setkávala se zájmem i na Západě. Podařilo se mi natočit v Londýně dvě sólové LP desky a jedno CD, ale neohlídal jsem si smlouvu a nic za to nedostal – honorář jsem údajně utratil za čas strávený ve studiu. Měli jsme dvě děti, žádné úspory, vlastně kromě mých syntezátorů prakticky nic. Ale štěstí ano. Tehdy se dostal ve Velké

Británii na trh malý počítač, Spectrum, viděl jsem v něm velkou budoucnost a na prvním veletrhu jsem narazil na sympatického počítačového specialistu, který byl také českým emigrantem. Já o počítačích nic nevěděl, ale měl jsem pár nápadů a ty Ondřej Kořínek dokázal realizovat. Založili jsme firmu Romantic Robot, vyráběli vlastní software i hardware a cokoliv jsme přivedli na svět, byl úspěch. Jen to vyžadovalo naprosto všechnen náš čas a na hudbu nezbyl žádný.

Co jste vyráběli, nějaký hudební software?

Dělali jsme především opravdu užitečné věci a měli jsme v nich takový primát, že je ani nedělal nikdo jiný a trh byl náš. Vydali jsme i jeden hudební program, Music Typewriter, který byl dílem mých přátel Bohdana Mikoláška a Miti Meiera.

Ta firma ještě existuje?

A doufám, že skončí až se mnou, ostatně dnes už je jen moje a vydává jen a jen hudbu.

Sehrál váš pobyt v Anglii nějakou roli i ve vašem příklonu k židovství?

Ten základní moment byla smrt mého táty v lednu 1991. Na jeho památku jsem totiž udělal a vydal jako první na světě hudbu z Terezína na 2CD. To také vyšlo k výročí prvního transportu do Terezína, AK I., kterým šel můj strýc Hanuš. Těch osm měsíců, kdy jsem nedělal nic jiného od rána do noci, na mně zanechalo hluboký vliv v mnoha ohledech. A ty měly jedno společné. Přimkly mě k židovství, k uvědomění, čím vším židovstvo prošlo, a k přesvědčení, že k té kontinuitě musím patřit i já sám. A ještě jeden ohled je pro mne dodnes klíčový. Sám od té doby píšu nemálo židovské hudby.

Vaše děti jsou také muzikanti?

Můj nejstarší syn Kryštof byl velmi talentovaným houslistou a violistou. Hrál v předních britských orchestrech, shodou okolností také pod vedením Jiřího Bělohávk a Libor Peška. Jen tragicky během jedné jediné zkoušky, ještě ke všemu opery antisemitského Richarda Wagnera, přišel o sluch, a tím i o veškerou hudební kariéru. V té ale mimořádně úspěšně pokračuje jeho syn Ben, dnes už světově známý sólový hornista. Můj nejmladší syn Samuel je manažerem orchestru Mezinárodního hudebního festivalu ve švýcarském Verbier. Třetí z mých dětí, dcera Lída, je právnička, ale jako správná „židovská máma“ se věnuje rodině se třemi senzačními kluky. A tak vlastně mužská větev pokračuje v hudební tradici a ženská v židovské. A rád přiznám, že mě navíc všichni předhánějí!

Jen si asi nikdo z nich neuvědomuje, že nebýt naší emigrace, tak by jejich životy byly naprosto jiné. Můj ostatně taky, i tenhle rozhovor by dopadl zcela jinak, pokud by se ve věk odehrál.

PTAL SE **DUŠAN SPÁČIL**

Foto archiv Alexandera Goldscheidera

Nebabičkovská babička

Podruhé v životě mě hlídala v šesti letech, kdy nás naši poslali na týden do Špindlerova Mlýna. Zpětně jsem to nikdy nepovažoval ze strany rodičů za prozíravé, ale asi k tomu nějaký důvod měli. Babička totiž nikdy nepřestala žít v přesvědčení, že je a vždy bude nesmírně bohatá a je třeba dávat to najevo.

Do Špindlu se uvolila jet jen za předpokladu, že budeme bydlet v tehdy nejluxusnějším a nejdražším hotelu Savoy.

Měl náležitě distingovanou obsluhu snad ještě z předválečné doby, vedenou velmi noblesním vrchním číšníkem, se kterým babička hned při vstupu do restaurace úspěšně navázala kontakt typu královna – oddaný poddaný.

Trochu vyděšeně, ale s potěšením jsem obdivoval, s jakým respektem se k ní personál choval a jak byl náš stůl obsluhován s nesrovnatelně větší péčí než celá restaurace. Po pár hodinách, četných skleničkách sektu s opakovanými porcemi kaviáru pro babičku, polévce s knedlíčky a dětské porci už nevím čeho pro mne, se úslušný číšník přitočil k babičce a diskrétně se jí zeptal, zda by mohl zkontrolovat jídelníček, ze kterého objednává.

„Je snad něco, co už nemáte?“ zeptala se s kritickým pohledem notně zvětšeným lorňonem babička.

„Ne, ne, rád bych si jen ověřil, že jsou u všeho vytištěné správné ceny...“ vysvětlil s maximální diskrétností a jemným znepokojením vrchní.

Za deset minut už babička po předložení průběžného účtu telefonovala svým rodičům, že utratila veškeré peníze a je třeba, aby okamžitě poslali další. Ještě předtím stačila velkoryse instruovat personál, aby mi snesl, cokoliv si budu přát, byť jsem přes její drobné maskovací úsilí zaslechl, jak dodala:

„On stejně skoro nic nejí a nepije, potřeboval by trochu mé výchovy!“

Moje máma byla nemile přísná, ale o výhodách babiččiny výchovy jsem si žádné velké iluze nedělal. Navíc už jsem tehdy znal jeden z legendárních rodinných příběhů podobného ražení, když byla máma ve svých deseti s babičkou na Makarské riviéře v Jugoslávii, kde babička obdobně promptně utratila vše, co měla, a volala svému manželovi o další peníze. Jenže s dědečkem už tehdy naprosto nevycházeli, a když slyšel, že jeho žena s dcerou nemají peníze na návrat do Prahy, byl celý bez sebe radostí a neváhal babičku ujistit, že je ten poslední, kdo by jí

**Má carská babička
v zimním sportovním
oblečení ve Špindlu.
Perfektní účes,
perfektně naličená,
výjimečně bez
slonovinové zlatem
ornamentované špičky
na cigaretu**

k návratu pomohl. Když s každým dalším dnem stráveným na riviéře dluh výrazně rostl, prodala teta Věra jeden ze šperků darovaných carem Mikulášem II. a poslala své švagrové peníze, což dědečka muselo také naštvat, byť asi ne tolik jako následný manželčin návrat.

Naším jsem byl podstatně dražší a přišli s řešením, které nekonvenovalo ani babičce, ani mně, ani hotelu Savoy: Druhý den ráno jsme šupajdili domů. Nesnášel jsem tehdejší benzinem páchnoucí autobusy a dvě cesty během čtyřiaadvaceti hodin mi babičku moc nepřiblížily.

K žádné její výchově nikdy nedošlo už jen proto, že k nám dlouho nesměla. Když jsme se opět vídali, všiml jsem si více, zda ji naši kritizují právem, či ne.

Ve svém odporu k jakémukoliv pracovnímu využití byla opravdu důsledná a mistrná. Zatímco dědeček měl jednu amputovanou nohu, měla babička použitelnou jen jednu ruku – tedy nikoli ze zdravotních důvodů. V pravé ruce totiž soustavně držela drahocenný lorňon, a samotnou levou rukou tudíž nemohla absolutně nic dělat, a to

i kdyby chtěla, což nebyl ten případ. Maximálně mohla kouřit, k čemuž používala rovněž nádhernou starožitnou špičku, do které jsem jí jako hodný vnuk nandával cigarety.

Lorňon a špička pro mne byly nezapomenutelné a úzce se ještě vázaly ke kavárně Slavia. V druhé polovině padesátých let už babičce z jejích carských šperků na prodej moc nezbylo a byla stále závislejší na podpoře svých rodičů. Při každé naší návštěvě dostávala sto padesát korun a jejich osud byl vždy identický: okamžitě obtelefonovala své přítelkyně, které už perfektně věděly, co a jak – klíčové slovo bylo většinou „za hodinu“.

A za hodinu jsme mohli nenápadně nahlízet z ulice okny do Slavie, kde babička sedávala pyšně v čele stolu s lorňonem a špičkou a hostila své přítelkyně. Kdyby jen tušila, a my s ní, že se v roce 1959 octne ve zcela jiném zařízení, kde ji bude socialistický systém „hostit“ po svém.

ALEXANDER GOLDSCHIEDER

Úryvek Nebabičkovská babička je z knihy vzpomínek Cílené náhody.

Ottla se vrátila na místa, která dobře znala

Že byla Otýlie Davidová zvaná Ottla, nejmladší a také nejmilovanější sestra Franze Kafky, pro tehdy ještě zdaleka ne světoznámého spisovatele osudovou ženou, je známo. Pojil je neobyčejně silný vztah už proto, že nepraktickému právníkovi pomáhala s věcmi denního života, se kterými si často nevěděl rady.

„Pravdivá, čestná, důsledná, oddaná, a přitom plachá“ byla Ottla podle slov svého bratra Franze. Její osud byl však tragický. Bratra sice přežila, svůj život ale skončila v plynové komoře. Dramatický životní příběh Ottly Kafkové, provdané Davidové (1892–1943), zpracoval publicista a spisovatel Petr Balajka nejen v knize Ottla (2018), ale také v životopisné rozhlasové hře, která měla v Českém rozhlase premiéru v listopadu 2021, kdy si hlavní hrdinku zahrála Taťjana Medvecká. O tři roky později, 12. listopadu 2024, jsme viděli ve velkém sále pražské židovské obce divadelní adaptaci Ottly. Zvláštností ovšem bylo, že ji zde zahrál německý soubor. Zájemci si mohli nechat text přeložit do sluchátek.

Dokumentárně pojatá hra se v základních dějových bodech drží faktů, v konkrétních dialogích autor samozřejmě fabuluje. První část se odehrává v rodině, druhá pak v terezínském ghettu, kam se Ottla dostala v srpnu 1942 poté, co podstoupila rozluku smíšeného manželství s Josefem Davidem, které ji

dosud chránilo před transportem. Právě o tomto roku prožitém v Terezíně ovšem neexistují podrobnější informace. Autor musel vytvořit věrohodné situace podle záznamů jiných deportovaných, inspiroval se i dosud nepublikovanou korespondencí Ottly – dochovaly se naštěstí dopisy, které posílala tajně do Prahy svým dvěma dcerám, Věře a Heleně. V Terezíně se Ottla přihlásila jako dobrovolná ošetřovatelka k polským dětem z Bialystoku a doprovázela je i v srpnu 1943 do Osvětimi, kde byla dva dny pro příjezdu zavražděna. Právě tyto divadelní scény německého souboru patří k nejpůsobivějším.

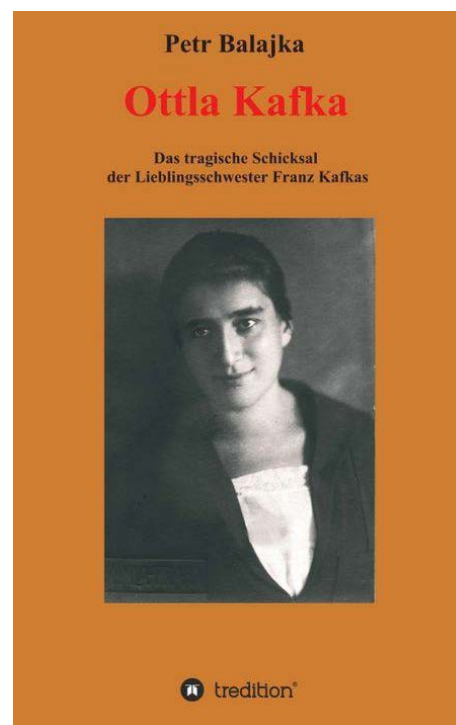
Do němčiny hru stejně jako knihu přeložil Werner Imhof, který žije v severních Čechách. Hru nastudovala režisérka Britta Shulamit Jakobi, která má sama židovské kořeny. Na možnou inscenaci ji upozornil v Německu žijící Harry Farkas, který Balajkovu hru znal. Soubor hrající pod Rimón Production má v repertoáru šest představení a dvě čtení s hudebním doprovodem. Všechny hry mají židovskou tematiku a některé se odehrávají v současném Izraeli. Všichni vystupující jsou profesionálové. „Já jsem viděl několik představení, což mě dovedlo k tomu jim tu rozhlasovou hru Petra Balajky nabídnout,“ říká Harry Farkas. „Udělal jsem to poté, co jsem se dozvěděl, že Petrova knížka byla přeložena do němčiny.“ Nějakou dobu prý trvalo, než paní režisérku, kterou znal z kolínské židovské obce, přesvědčil, aby hru zpracovala pro divadlo a nastudovala. A pak přišel kafkovský rok a hra se souboru hodila.

Divadelní soubor pracuje se střídmými prostředky, přesto působí velmi sugestivně.

V komorním obsazení vystupují jen čtyři herci, někteří však mají dvojroli. Postavu Ottly si zahrála sama režisérka. „Měl jsem od začátku představu,“ doplňuje Harry Farkas, „že se má tato inscenace hrát v němčině a v Praze – na místě, kde kdysi žili sourozenci Franz a Ottla.“

LUBOR FALTEISEK

Foto Lubomír Stiburek

Soubor divadla s jednou z posledních přeživších Michaelou Vidlákovou a vlevo za ní nenápadně vykukujícím autorem Petrem Balajkou

Jaký byl rok 2024 v centru židovské kultury ŠTETL?

Jindřich Štreit na vernisáži výstavy svých fotografií

Zahájení výstavy Hany Němečkové (na fotografii) a Nachiho Weisse

Podvečerní vystoupení tanců na nádvoří staré brněnské radnice

Koncert Kafka Bandu v divadle Husa na provázku

Leden bývá pro kulturní organizace měsícem vyúčtování všech grantových žádostí a psaní závěrečných zpráv. Mezinárodní festival ŠTETL FEST a stejnojmenné centrum židovské kultury v Brně se při té příležitosti se svými příznivci podělili o bilanci roku 2024. Soupis jsme doplnili o fotografie našeho čtenáře Stanislava Chlupa, kterému děkujeme za jejich poskytnutí.

1. Na přelomu srpna a září jsme zrealizovali již třetí ročník multižánrového festivalu židovské kultury ŠTETL FEST. Za dobu svého fungování se nejen díky pestrému programu, spolupráci s mnoha brněnskými institucemi, smysluplnému propojování historie a současnosti, ale i nespornému komunitnímu aspektu stal největším festivalem svého druhu v České republice. Každoročně ho navštěvují tisíce tuzemských i zahraničních diváků. Tématem uplynulých ročníků byla Důstojnost v rozmanitosti, Vlaky a Židovské trauma v umění od Kafky k Barbie.

Letos jsme také založili tradici setkávání s organizátory dalších festivalů židovské kultury na Moravě (Olomouc, Třebíč, Holešov a další), která by měla sloužit k přátelskému sdílení zkušeností, postřehů a kontaktů.

2. Kromě festivalu Centrum židovské kultury ŠTETL organizuje také celoroční kulturní vzdělávací program určený široké veřejnosti. S partnery, mezi které patří vila Löw-Beer, Arnoldovou vila (Muzeum města Brna), Vila Stiassni, Divadlo Husa na provázku nebo Institut Paměti národa Brno, pořádáme besedy, přednášky, autorská čtení, výstavy, koncerty a lekce hebrejštiny.

3. Návštěvníkům pravidelně zprostředkováváme komentované prohlídky synagogy Agudas achim, hřbitova v Židenicích nebo procházky po stopách brněnské židovské komunity a realizací židovských architektů meziválečného období.

4. Přibližujeme divákům židovské tradice a svátky. V roce 2024 jsme společně oslavili Tu-bi-švat, Pesach, Lag ba-omer nebo Chanuku a ochutnali košer víno i tradiční sváteční pokrmy. Se zvyky spojenými s životem v judaismu jsme se seznámili prostřednictvím interaktivních workshopů.

5. Pravidelně také připomínáme významné dny spojené s židovskou historií, jako je Mezinárodní den památky obětí holocaustu, výročí Křišťálové noci a transportů z Brna a okolí nebo veřejné čtení jmen Jom ha šoa.

6. Letos jsme také uvedli do provozu web www.kamenyzmizelychbrno.cz, který přináší ucelené informace o projektu Kameny zmizelých, možnostech jejich položení nebo adopce.

7. V roce 2024 se konaly již třetí brněnské ozvěny Festivalu izraelského filmu Kolnoa, který představuje filmovou produkci

pozoruhodné a pestré země plné protikladů, s níž se v běžné české filmové distribuci téměř nesetkáme.

8. Projektem, který získal celostátní ohlas, byl v roce 2024 Černý Petr z Terezína. Do výtvarné soutěže, jejímž cílem bylo dotvoření neúplného balíčku karetní hry, který z terezínského ghetta přivezl brněnský přeživší Petr Haimann, se zapojilo více než 130 škol z celé republiky. Soutěž vyvrcholila výstavou nejlepších soutěžních prací, a především vydáním celé karetní sady, která se tak po osmdesáti letech vrátila do oběhu.

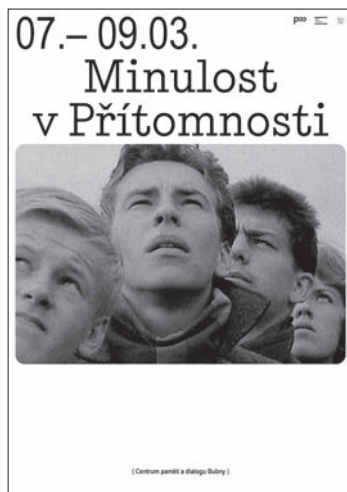
V roce 2025 jsme se rozhodli na tento úspěch navázat vyhlášením soutěže Srdce je oheň zaměřené na fenomén dětských časopisů vznikajících v Terezíně. Věříme, že se pro účastníky stane vítanou možností reflexe výročí konce druhé světové války.

9. V průběhu celého roku uvádíme také dvě původně festivalové autorské divadelní inscenace. Příběh knihy prostřednictvím osudu ztracené a znovu nalezené modlitební knihy Cornelia Stracha vypráví o dějinných událostech, které tragicky zasáhly do životů brněnské židovské rodiny. Autorský dialog s žánrem klasického životopisu přináší inscenace Noir Haas o osudech talentovaných bratrů, skladatele Pavla a herce Huga. Obě představení doplněná o lektorský úvod navštívilo v roce 2024 téměř šest set studentů základních a středních škol z celé Moravy.

10. Kromě usilovných příprav nadcházejícího ročníku festivalu ŠTETL FEST, který se bude konat 27.–31. srpna 2025 a ponese název Konec války?, nás momentálně zaměstnávají jednání s Muzeem města Brna o rekonstrukci vily Wittal, která bude v budoucnu sloužit aktivitám Židovské obce Brno a Centra židovské kultury ŠTETL.

Zdroj: ŠTETL FEST
Foto Stanislav Chlup

AKCE

Minulost v Přítomnosti

Centrum paměti a dialogu
Bubny – Kino Přítomnost,
Siwiewcova 1, Praha 3
7.–9. 3.

Třidenní filmová přehlídka připomene oběti tzv. terezínského rodinného tábora. Promítání filmů Démanty noci, Daleká cesta, A pátý jezdec je Strach, Transport z ráje a Město darované doprovází diskuze s hosty – filmografem Tomášem Hubáčkem, historikem Zbyněkem Tarantem a s potomky přeživších z různých generací.

Moderovat bude učitel a odborník na mediální gramotnost Michal Kaderka. Více: www.kinopritomnost.cz

Židovská historie Žižkova a Karlína

Open House Praha – Židovský hřbitov na Žižkově, Fibichova 13/2, Praha 3

23. 2. 14.00

Dagmar Winklerová, skvělá vypravěčka příběhů a zasvěcená průvodkyně, se s návštěvníky vydá po stopách zmizelých židovských sousedů a představí památky, které jejich staletá přítomnost zanechala ve dvou čtvrtích přiléhajících k vrchu Vítkovu. Více: www.openhousepraha.cz

Cirkus ÚSTR: Kultura paměti, vlastenectví a odolná společnost

Ústav pro studium totalitních režimů / Knihovna Václava Havla, Ostrovní 13, Praha 1
20. 2. 19.00

Tereza Boučková, Václav Marhoul a Pavel Štingl budou diskutovat o kultuře paměti a způsobech, jak česká společnost, intelektuální a politická elita pracují s historickou zkušeností. Debata se bude věnovat také silným a slabým stránkám české reflexe 20. sto-

letí a totalitních režimů, odolnosti společnosti vůči dezinterpretaci dějin a inspiraci, kterou můžeme čerpat v evropském kontextu. Moderuje historik a filozof Petr Hlaváček. Více: www.ustrcr.cz

Představení knihy Třináct snů o svobodě

ŽOB/ŠTETL – Divadlo Husa na provázku, Zelný trh 9, Brno
25. 2. 17.00

Historik Michal Konečný ve své nové knize odhaluje méně známé dějiny židovské komunity v Brně. Přibližuje osudy významných osobností, jako byl samozvaný mesiáš Jakob Frank, spisovatel Ernst Weiss či rabín Richard Feder. Kniha ukazuje, jak Židé po staletí spoluutvářeli tvář města, a připomíná i tragický konec tohoto soužití. Více: www.stetl.cz

DIVADLO

Wajdi Mouawad: Ptáčci

Národní divadlo moravskoslezské – Divadlo Antonína Dvořáka, Smetanovo náměstí 3104/8A, Ostrava

V sobotu 1. 2. bylo uvedeno představení oceňovaného

libanonsko-kanadského dramatika. Strhující příběh lásky izraelsko-německého biogenetika a marocké historičky, který se odehrává na třech kontinentech a ve čtyřech jazycích. Po teroristickém útoku v Jeruzalémě musí žena odhalit tajemství, jež je přivedlo do Izraele. Překoná jejich vztah století konfliktů a předsudků? Režie: Aminata Keita. Další termíny: 6., 14. a 28. 2., 11. 3. 2025. Více: www.ndm.cz

Hadar Galron: Mikve

Jihočeské divadlo
Č. Budějovice,
Dr. Stejskala 424/19,
České Budějovice
28. 2. 19.30

Premiéra hry odhalující svět plný předsudků, ale také sílu ženské solidarity a odvahy

čelit nepřízní osudu. Autorka nahlíží do intimních chvil žen různého věku, s různými životními příběhy, přičemž s láskou a humorem rozplétá jejich složité osudy. Co je důležitější – víra, tradice, nebo svoboda? Režie: Adam Steinbauer. Další termíny: 1. 3., 1. a 2. 4. 2025. Více: www.jihoceskedivadlo.cz

Kabaret Winton

Švandovo divadlo na Smíchově, Štefánikova 57, Praha 5

3. 3. 19.00

Derniéra divadelní hry inspirované osudy dvou sester ze 669 dětí, které dostal během prvních osmi měsíců roku 1939

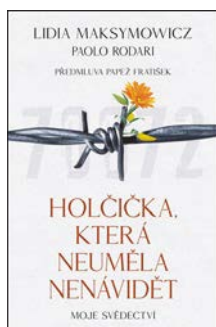
Nicholas Winton a jeho spolupracovníci z pomnichovského Československa. Námět a první verze scénáře: Kateřina Tučková. Více: www.svandovodivadlo.cz

KNIHY

Bruno Schulz, Skořicové krámy
Polský Franz Kafka, klasik evropské literatury, vychází po 55 letech v novém překladu Petra Motýla. S vnitřností umocněnou malířským viděním se autor vrací do doby svého

dětství, kdy po boku starého a nemocného otce objevoval zázračný svět fantazie, který jim dával zapomenout na všední starosti. Nakladatel: Malvern

Lidia Maksymowicz, Paolo Rodari, Holčička, která neuměla nenávidět. Moje svědectví
Lidii Maksymowicz byly tři roky, když se spolu se svojí matkou dostala do koncentračního tábora Osvětim-Březinka.

A třináct měsíců v tom pekle přežila, zavřena v dětském baráku jako jeden z „pokusných králiků“ doktora Josefa Mengeleho. Nakladatel: Kontrast

Veronika Tuckerová, Bedekr Kafka
Kniha zkoumá dvě méně probádané linie české kafkovské recepce. První sleduje Emanuela Fryntu, který provázel první zahraniční zájemce po Kafkově Praze. Druhá mapuje

Kafkovu skrytou přítomnost v 50. letech. Text doplňují tematická „zastavení“, obrazový materiál a rejstříky. Nakladatel: Revolver Revue

Tereza Boučková, Dům v Matoušově ulici
Osudy obyvatel jednoho smíchovského domu a potomků majitele z roku 1927, židovského právníka Eduarda Schwarze, se prolínají s dramatickými dějinami 20. století. Autorka s emotivní ironií

i smutkem popisuje dopad nacismu a komunismu na lidské životy. Nakladatel: Odeon

FILMY A SERIÁLY

Mnichov 1972 (September 5)
Film se odehrává během olympiády v Mnichově v roce 1972 a sleduje tým amerických sportovních novinářů, kteří se rychle přizpůsobují přímému

vysílání o únosu izraelských sportovců. Hlavní postavou je Geoff, mladý ambiciózní producent, který se spolu s německou tlumočnicí Marianne nečekaně ujme vedení živého přenosu. Režie: Tim Fehlbauer. Premiéra v ČR: 6. 3. 2025

Bros
První originální seriál Netflixu v ivritu Bros sleduje dva dlouholeté přátele Nissa a Piniho, kteří se vydávají z Jeruzaléma do Krakova na fotbalový zápas, aby unikli

svým problémům. Místo špiónů či vojáků seriál přináší syrový pohled na obyčejné izraelské fanoušky klubu Beitar. S humorem i nostalgií zkoumá přátelství, stárnutí a vášně pro fotbal. Režie: Guy Amir, Hanan Savyon

VÝSTAVY

École de Paris: Umělci z Čech a meziválečná Paříž
Národní galerie – Valdštejnská jízdárna, Valdštejnská 3, Praha 1
8. 11. 2024–2. 3. 2025

Poslední šance vidět výstavu, ve které kurátorka Anna Pravdová poprvé blíže představuje tvorbu židovského malíře Jiřího Karse, Otakara Kubína a Františka Zdeňka Eberla, kteří se prosadili jako výrazní představitelé meziválečné generace pařížské školy. Na

výstavě jsou zastoupena také díla Edity Hiršové a světově známých autorů, jako byl Amedeo Modigliani, Chaim Soutine, Jules Pascin či Chana Orloff. Více: www.ngprague.cz

Aleph-Bet
Beseder Gallery, Lihovarská 12, Praha 9
7. 2.–7. 3. 2025

Umělci Tenno Pent Sooster a Sergey Bunkov se ve své tvorbě věnují mystickým tajemstvím hebrejské abecedy.

Výstava představuje dvacet dva leptů vytvořených během šesti let, které mohou návštěvníci oživit prostřednictvím svých mobilních zařízení. Výstava je součástí minifestivalu Dny Izraele 2025. Více: www.besedergallery.art

Humor bez legrace
Muzeum Brněnska, Vila Löw-Beer, Drobného 297, Brno
13. 12. 2024–29. 6. 2025

Nová výstava ve Vile Löw-Beer v Brně se zaměřuje na vizuální projevy antisemitismu v socialistických karikaturách. Představuje soubor kreslených vtipů a ilustrací z humoristických časopisů, které vycházely v Československu a Sovětském svazu. Kromě historických karikatur ukáže i současné snímky kolující na

sociálních sítích. Demonstruje tak, že stereotypy a předsudky vůči Židům jsou v našem veřejném prostoru stále přítomné. Více: www.vilalowbeer.cz

Oči otevřené, ruce připravené. Světy Arnošta Beneše (1900 Třebíč – 1943 Auschwitz)
Malý Mehrin, Vídeňská 14, Brno
3. 1.–30. 3. 2025

Výstava připomínající příběh trebičského rodáka Arnošta Beneše, člověka nadaného mnoha talenty – Arnošt Beneš byl fotograf, malíř, filmař, stolař, řezbář, sběratel, profesí účetní a obchodní zástupce firmy Grünberger. Vstupné dobrovolné. Více:

www.malymehrin.cz

Únor 2025

PRAHA

4.2. 19.00

Městská divadla pražská – Divadlo Rokoko,
Václavské nám. 794/38, Praha 1

Ephraim Kishon: Oddací list

Řada komických situací s jemnou nadsázkou a chytrou ironií provokuje k zamyšlení: Vzal bychom si svého partnera i po dvaceti letech společného soužití? Režie: Ondřej Zajíček. Další termín: 30. 3. Více: www.mestskadivadlaprazska.cz

5.2. 19.00

Švandovo divadlo na Smíchově,

Štefánikova 57, Praha 5

Kabaret Winton

Divadelní hra inspirovaná osudy dvou sester ze 669 dětí, které dostal během prvních osmi měsíců roku 1939 Nicholas Winton a jeho spolupracovníci z pomnichovského Československa. Námět a první verze scénáře: Kateřina Tučková. Další termín: 3. 3. (derniéra). Více: www.svandovodivadlo.cz

5.2. 19.00

Divadlo pod Palmovkou – Zenklova 34, Praha 8

Tomáš Dianiška – 294 statečných

Akcí bēčko o hrdinech operace Anthropoid, doku-fikční hra podle skutečné události o zákulisí největšího hrdinského činu našich dějin. Další termín: 26. 2. Více: www.podpalmovkou.cz

7.2. 19.00

Městská divadla pražská – Divadlo Rokoko,
Václavské nám. 794/38, Praha 1

Franz Kafka, Simona Petrů & kol. – Proměna

Slavné dílo Franze Kafky jako surreálná počítačová hra, která se mění v urputný boj o vlastní identitu a existenci v rychle se měnícím okolním světě. Režie: I. Uryvskyj. Další termíny: 28. 2., 12. 3. Více: www.mestskadivadlaprazska.cz

8.2. 19.00

Švandovo divadlo na Smíchově,

Štefánikova 57, Praha 5

Štýrský/Toyen/Heisler

Komorní hra o nepatřičnosti v prostoru, čase a možná i v těle. Tři výrazné osobnosti předválečné avantgardy, tři nezaměnitelné osudy, a přece tolik společného, že to nemůže být náhoda. Režie: M. Kinská. Další termín: 19. 2. Více: www.svandovodivadlo.cz

11.2. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1

Marc Delaruelle – Věčná milénka Alma Mahlerová

Slavná žena slavných mužů a jejich múza. Ovládala je nejen svou krásou, ale i železnou vůlí, inspirovala je, ale i nemilosrdně nutila k tvůrčí práci. Vedla život plný vzrušení, vášně a ctižádosti

stivosti na výsluní slávy velkých umělců. Jaká je skutečná tvář Almy Mahlerové? Další termíny: 26. 2., 6. 3., 26. 3. Více: www.reznicka.cz

12.2. 18.00

Židovské muzeum v Praze/EHRI, auditorium OVK – 3. patro, Maiselova 15, Praha 1

Dokumentační akce v Praze

Přednáška z cyklu Nové poznatky a prameny k dějinám holocaustu vznikla ve spolupráci s českým uzlem EHRI (Evropská infrastruktura pro výzkum holocaustu). Během první přednášky vás historička Magdalena Sedlická seznámí s digitální edicí svědectví přeživších šoa, která byla shromážděna převážně v letech 1945–1946 v rámci tzv. Dokumentační akce v Praze. Vstup volný. Více: www.jewishmuseum.cz, www.ehri.cz

12.2. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1

Mark St. Germain – Poslední sezení u doktora Freuda

V den vstupu Británie do druhé světové války se spolu S. Freud a oxfordský profesor, spisovatel C. S. Lewis, přou o Boží existenci, lásce, sexu a o smyslu života. Další termíny: 20. 2., 18. 3. Více: www.reznicka.cz

17.2. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1

Mark St. Germain – Relativita

Fiktivní setkání Alberta Einsteina a jeho dospělé dcery Lieserl, která se v roce 1902 skutečně narodila, ale záhy záhadně zmizela. Neprobádaná kapitola Einsteinova života, o níž se nikdy nezmínil. Režie: Miroslav Táborský. Další termíny: 27. 3., 22. 4., 15. 5. Více: www.reznicka.cz

18.2. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1

Christopher Hampton – Jeden německý život
Ignorance, kariérismus, alibismus a neochota převzít odpovědnost i třeba jen za svá vlastní selhání apod. Vzpomínky Brunhildy Pomselové, Goebbelsovy sekretářky, nám dávají možnost nahlédnout do banality zla. Režie: Radim Špaček. Další termín: 12. 3. Více: www.reznicka.cz

20.2. 18.00

Židovské muzeum v Praze, auditorium OVK – 3. patro, Maiselova 15, Praha 1

A tehdy byla i v lidech objevena duše porcelánu, dřeva, železa...

Přednáška Mgr. Karolíny Kašeové o literární jidiš avantgardě. Během debaty představí literární osobnosti, umělecké skupiny a hlavní evropská centra jidiš avantgardy, kterými byly Varšava, Lodž, Vilnius, Lvov a Kyjev. Vstup volný. Více: www.jewishmuseum.cz

20.2. 19.00

Knihovna Václava Havla, Ostrovni 13, Praha 1

Cirkus ÚSTR: Kultura paměti, vlastenectví a odolná společnost

Jak česká společnost a elity pracují s historickou pamětí? Umíme tvořit živoucí místa

paměti jako zdroj zdravého vlastenectví? Diskutují Tereza Boučková, Václav Marhoul, Pavel Štingl. Moderuje Petr Hlaváček, ředitel odboru výzkumu a vzdělávání ÚSTR. Více: <https://www.vaclavhavel.cz/>

20.2. 19.30

Studio DVA – Malá scéna, Na Perštýně 6, Praha 1

John Misto – Madame Rubinstein

Dana Syslová v hlavní roli tragikomického příběhu královny kosmetického impéria Heleny Rubinstein a její největší rivalky Elizabeth Arden (Milena Steinmasslová). Režie: P. Svojtka. Další termíny: 27. 3., 22. 4., 15. 5. Více: www.studiodva.cz

22.2. 14.40, 16.00

Divadlo Na zábradlí – Anenské náměstí 5, Praha 1

Franz a kavka

Pohádkový kabaret pro intoše od 4 let. Divadlo Na zábradlí na Eliadově knihovně. Další termín: 15. 3. Více: www.nazabradli.cz

25.2. 19.00

Švandovo divadlo na Smíchově – studio, Štefánikova 57, Praha 5

Šoa

Příběh dvou lidí, kteří se ocitli na stejných místech a prožili podobné tragédie, a přesto se nikdy nepoznali. Režie: D. Hrbek. Další termín: 21. 3. Více: www.svandovodivadlo.cz

26.2. 18.00

Židovské muzeum v Praze, Maiselova synagoga, Maiselova 10, Praha 1

Autorské čtení knihy Hella a diskuze s její autorkou Alenou Machoninovou

Diskuze s Alenou Machoninovou o její literární prvotině Hella (2023), oceněné Magnesii Literou. Kniha je pátráním po osudu česko-německé Židovky Heleny Frischerové, která psala básně a prózu o deseti letech strávených v sovětských lágrech. Vstup volný. Více: www.jewishmuseum.cz

26.2. 20.00

Alfred ve dvoře/Malá inventura, Františka Křížka 495/36, Praha 7

Jan Mocek – WANDERVOGEL

Scénická kompozice, která se odvážným způsobem snaží nahlédnout genezi idejí, jež se později zhmotnily ve společenskou katastrofu. Režie: J. Mocek. Více: www.alfredvedvore.cz

BRNO

3.1.–30.3.

Malý Mehrin, Vídeňská 14

Oči otevřený, ruce připravený. Světy Arnošta Beneše (1900 Třebíč – 1943 Auschwitz)

Vernisáž výstavy, která připomíná příběh trebičského rodáka Arnošta Beneše, člověka nadaného mnoha talenty. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrin.cz

13. 12. 2024–29. 6.

Muzeum Brněnska, vila Löw-Beer,
Drobného 297

Humor bez legrace

Nová výstava ve vile Löw-Beer v Brně se zaměřuje na vizuální projevy antisemitismu v socialistických karikaturách. Více: www.vilalowbeer.cz

11. 2. 18.00

Malý Mehrin, Vídeňská 14

Ines Koeltzsch

Přednáška o nové knize Vor dem Welt-ruhm, ve které Ines Koeltzsch ukazuje, jak známí a neznámí autoři a autorky vzpomínali na Franze Kafku bezprostředně po jeho smrti. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrin.cz

15. 2. 19.00

Národní divadlo Brno – Divadlo Reduta,
Zelný trh 313

Sivan Ben Yishai – Like Lovers Do (Paměti Medúzy)

Medúza byla v řeckém mýtu potrestaná za znásilnění, jehož se na ní dopustil bůh Poseidon. V posledních letech slouží mýtus umělcům po celém světě jako látka, skrze niž se dá hovořit o sexualizovaném násilí a násilí v partnerských vztazích, a stejně se motivu Medúzy chápe i dramatička německojazyčného prostoru a izraelských kořenů Sivan Ben Yishai. Režie: Aminata Keita. Další termín: 19. 3. Více: www.ndbrno.cz

16. 2. 17.00

ŽOB/ŠTETL – vila Löw-Beer, Drobného 22
Tu bi-švat: Nový rok stromů

Poznejte bohatou symboliku židovského svátku označujícího počátek vegetačního období ve Svaté zemi! Po vzoru stoupců židovského mystického učení kabala napodobíme seder – zvláštní hostinu, při níž se plody stromů dělí s odkazem na vyšší světy podle toho, která jejich část se konzumuje. Součástí akce je ochutnávka tradičních pokrmů a košer vína a také ukázka a workshop izraelských tanců. Více: www.stetl.cz

16. 2. 17.00

Národní divadlo Brno – Mahenovo divadlo,
Malinovského nám. 1

Alena Mornštajnová – Hana

Dramatický a napínavý bestseller Aleny Mornštajnové na jevišti! Režie: M. Glaser. Další termín: 27. 3. Více: www.ndbrno.cz

17. 2. 19.00

Národní divadlo Brno – Divadlo Reduta,
Zelný trh 313

Yael Ronen, Dimitrij Schaad – R/Evoluce

Režisérka a dramatička izraelského původu Yael Ronen vytvořila originální žánr dystopického kabaretu, v němž nás uvádí do blízké budoucnosti a velmi vtipnou i provokativní formou nás upozorňuje na možné důsledky neuváženého technologického pokroku. Jako nejdůležitější zdroj inspirace jí posloužila kniha 21 lekcí pro 21. století Yuvala Noaha

Harariho. Režie: L. Brutovský. Další termín: 21. 3. Více: www.ndbrno.cz

19. 2. 18.00

Martin C. Putna – Nové zprávy ze Svaté země

Jaký je Jeruzalém a Tel Aviv nyní, za války? Přesněji, jaký byl o Vánocích a o Chanuce 2024? Kudy vedou bojové linie uvnitř izraelské společnosti? Jaká je budoucnost křesťanských komunit? Čerstvou reportáž podá Martin C. Putna, literární historik, profesor na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrin.cz

25. 2. 17.00

ŽOB/ŠTETL – Divadlo Husa na provázku,
Zelný trh 9

Představení knihy Třináct snů o svobodě

Představení a debata nad knihou, v níž historik Michal Konečný přibližuje historii a nejvýraznější osobnosti z historie židovské komunity v Brně. Více: www.stetl.cz

27. 2. 12.00

ŽOB/ŠTETL – vila Löw-Beer, Drobného 22
Příběh knihy

Autorské zpracování téměř stoleté historie rodiny Strachovy z Brna, které vyrůstá z příběhu knihy zabavené v Terezíně, spící a znovu objevené a navrácené rodině. Více: www.stetl.cz

27. 2. 18.00

I takovýhle pěkný záběr uměl děda...

Přijměte pozvání na debatní večer v aktuální výstavě Oči otevřený, ruce připravený. Světy Arnošta Beneše (1900 Třebíč – 1943 Auschwitz). Při přípravě výstavy zůstala spousta fotografií nezveřejněných, několik předmětů nevystavených a mnoho historek nevyprávěných. Proto jsme připravili debatu s vnuky Arnošta Beneše Jiřím a Petrem Urbanovými, kterou povede historička Táňa Klementová. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrin.cz

OPAVA

4. 2. 19.00

Slezské divadlo Opava, Horní náměstí 13
Šumař na střeše

Dojemný americký muzikál se svérázným humorem plný emotivní hudby, který přináší poselství naděje, odvahy a odhodlání překonat překážky a hledat štěstí i v nejtemnějších časech. Režie: D. Hlubková. Další termín: 20. 3. Více: www.divadlo-opava.cz

OSTRAVA

24. 2. 18.30

Divadlo Petra Bezruče, 28. října 120

Franz Kafka – Proces

Dramatizace slavného románu Franze Kafky. Absurdní příběh o manipulaci, lidské úzkosti

a o touze po životě. Proces z německého originálu nově zdramatizoval pro Divadlo Petra Bezruče jeho umělecký šéf Jan Holec, který je současně i režisérem inscenace. Více: www.bezruc.cz

4. 2. 18.30

Národní divadlo moravskoslezské,
Smetanovo nám. 3104, 701 04

Pavel Haas – Šarlatán

Opera o sedmi obrazech z roku 1937. Libreto volně inspirované historickým románem Josepha Wincklera Doctor Eisenbart napsal Pavel Haas, starší bratr slavného herce Huga Haase a jeden z nejperspektivnějších studentů Leoše Janáčka. Hudební nastudování: Jakub Klecker. Režie: Ondřej Havelka. Další termíny: 2. 4., 11. 4. (derniéra). Více: www.ndm.cz

PLZEŇ

2. 2. 16.00

Židovská obec v Plzni – Rabínský dům,
Palackého 442/3

Historický vývoj hebrejských vokalizačních systémů a kantilace

Mgr. Eliška Sýkorová, absolventka hebraistiky a židovských studií na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, se ve své přednášce zaměří na vokalizační systémy, které se vyvinuly mezi 7. a 10. stoletím v Palestině a Babylonii. Více: www.zoplzen.cz

9. 2. 16.00

Židovská obec v Plzni – Rabínský dům,
Palackého 442/3

Zničené i obnovené temply

Plzeň není jen nádherné město s druhou největší synagogou v Evropě. Je hlavně živým dokladem vývoje české židovské obce od středověku až po současnost včetně synagogální evoluce. Přednáška Davida Krause o vzniku, vývoji, zániku i o obnově středoevropských synagog a templů. Více: www.zoplzen.cz

10. 2. 16.00

Židovská obec v Plzni – Rabínský dům,
Palackého 442/3

Dobře maskované zlo

Přednáška Věry Tydlitátové se zaměří na historické i současné podoby antisemitismu a jeho schopnost měnit formy a přizpůsobovat se společenským podmínkám. Více: www.zoplzen.cz

TEREZÍN

12. 12.–28. 2.

Památník Terezín, Předsálí kina Muzea ghetta
Markéta Vyleťalová-Chludová: Záhyby lidské duše

Výběr nejnovějších obrazů a kreseb Markéty Vyleťalové-Chludové, která se věnuje tvorbě plastických obrazů připomínajících dvojrozměrné sochy. Více: www.pamatnik-terezin.cz

Franz Peter Kien: Iluze

Přírodní živly opile teď řadí
na náměstí kol obstarožní lampy
a vítr zelenáč, jako by honil vampy,
dává se do klusu v prudkosti svého mládí.

Po rynku nejdřív skotačí na zadních,
deštivý závoj fouká do očí,
ten nezvedený frajer divočí,
dvoří se kostelu a uloví dvě hučky pánů radních.

Jakýsi mladík prchá z tepla domu ven.
Předkloněn nechá vítr v jeho hrách
rozverně cuchat v tmavých čupřinách
a unesen sní o tom, že je Beethoven.

PŘELOŽILA **ZLATA KUFNEROVÁ**

Franz Peter Kien byl mimořádně talentovaným výtvarníkem, básníkem a dramatikem. V roce 1941 byl deportován do Terezína, kde pokračoval v umělecké tvorbě. Stopy po něm končí v říjnu 1944 v koncentračním táboře v Osvětimi, kde pravděpodobně záhy po příjezdu ve věku 25 let zahynul.

maskil

VĚSTNÍK MASKIL – registrace MK ČR č. E 14877.
Vydává židovská kongregace Bejt Simcha,
přidružený člen Federace židovských obcí v ČR,
Maiselova 18, 110 00 Praha 1,
IČO: 61385735.

Maskil vychází měsíčně za laskavé podpory
Ministerstva kultury ČR,
Federace židovských obcí v ČR,
Nadačního fondu obětím holocaustu (NFOH).

Podpořte časopis MASKIL!

Číslo účtu: 86–8959560207/0100
Variabilní symbol: 03

ŠÉFREDAKTORKA: Radka Lím Labendz
REDAKCE: Michal Spevák, Lubor Falteisek,
Anna Marie Vančurová.
REDAKČNÍ RADA: Jan Fingerland, Fedor Gál,
Tomáš Novotný, Pavlína Šulcová, Martin Šmok,
Pavel Vrátný
KOREKTURY: Luděk Skok, Radka Klimičková.
GRAFICKÁ ÚPRAVA A SAZBA: Studio Designiq.
TISK: GRAFOTECHNA PLUS, s. r. o.
ISSN: 2570–6373
E-MAIL: redakce@maskil.cz
Uzávěrka tohoto čísla 5. 2. 2025.